

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2011-06-01

UDK 811.163.6'282(497.472Kras)

LEKSIKALNI PRIMERI GOVORA KOPRIVE NA KRASU GLEDE NA STAROSTNI PARAMETER

Klara ŠUMENJAK

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Garibaldijeva 1, 6000 Koper, Slovenija
e-mail: klara.sumenj@zrs.upr.si

IZVLEČEK

V prispevku je predstavljena generacijska raznolikost v leksiki govora Koprive na Krasu. Enaka vprašanja iz pomenskega polja Garderoba in dodatki iz vprašalnice za NASIK (Narečni atlas slovenske Istre in Krasa) so bila zastavljena desetim ljudem, starim od 6 do 81 let, razdeljenim v devet starostnih skupin. Skušali smo ugotoviti, kako se odgovori razlikujejo na leksikalni ravni in ali drži trditev, da mlajše generacije ne govorijo več v narečju, ampak se njihov govor približuje knjižnemu jeziku. Dobljene odgovore je mogoče razdeliti v pet tipov.

Ključne besede: slovenska dialektologija, spreminjanje narečij, izginjanje narečij, Kopriva na Krasu, generacijska raznolikost v jeziku

ESEMPI LESSICALI DELL'IDIOMA DI CAPRIVA DEL CARSO SECONDO IL PARAMETRO DELL'ETÀ

SINTESI

Il contributo presenta la diversità generazionale nel lessico della parlata di Capriva del Carso. A dieci persone tra i 6 e gli 81 anni, divise in nove fasce di età, sono state poste le stesse domande appartenenti al campo semantico del Guardaroba e accessori del questionario per il NASIK (Atlante dei dialetti dell'Istria slovena e del Carso). Il nostro obiettivo era di identificare le differenze tra le risposte a livello lessicale e verificare l'affermazione che le generazioni più giovani non parlano più il dialetto e che invece il loro idioma si sta avvicinando alla lingua standard/letteraria. Le risposte ottenute possono essere suddivise in cinque tipi.

Parole chiave: dialettologia slovena, processo di trasformazione dei dialetti, scomparsa graduale dei dialetti, Capriva del Carso, diversità generazionale nella lingua

UVOD

V članku je obravnavanih petinšestdeset leksikalnih primerov iz pomenskega polja *Garderoba in dodatki* vprašalnice za Narečni atlas slovenske Istre in Krasa (dalje NASIK). Enaka vprašanja so bila zastavljena desetim ljudem, ki smo jih razporedili v devet starostnih skupin. Narečno gradivo je bilo zbrano avgusta 2009 in junija 2010 v vasi Kopriva na Krasu in je zapisano s slovensko fonetično pisavo z vnašalnim sistemom ZRCola.¹

Pričakovali bi, da se z izginjanjem, izumiranjem narečij zaradi vpliva knjižnega jezika ukvarja veliko jezikoslovcov, a so prispevki s to temo zelo redki in nasprotujoči si, saj nekateri avtorji (prim. Smole, 2003, 2007, 2009; Kenda Jež, 2003; Škofic, 2006) menijo, da stanje narečij ni zaskrbljujoče, saj ne izginjajo, ampak se le spreminjajo, drugi (prim. Gruden, 1996, Warchala, 2006) pa menijo, da narečij kmalu ne bo več, saj se bodo zlila s knjižnim jezikom, vendar v nobenem primeru ne moremo zagotovo napovedati, kako se bo jezik v prihodnosti razvijal.

NAMEN

Namen članka je prikazati, da je jezik živ organizem, ki se neprestano spreminja. Ne spreminja se zgolj knjižni jezik, ki vase sprejema nove in opušča, spreminja nekatere druge besede, spreminja se tudi narečje, govor posameznega kraja, vasi. Vprašanje, na katerega bomo skušali odgovoriti v prispevku, je, ali raba knjižnega jezika na leksikalni ravnini izpodriva rabo narečja, to pomeni, da se besedje mlajših govorcev vedno bolj približuje knjižni slovenščini, medtem ko starejši govorniki ohranjajo narečne izraze.

METODOLOGIJA

Dialektološka raziskava je potekala po ustaljenem vzorcu; iz vprašalnice za NASIK smo izbrali pomensko polje *Garderoba in dodatki*, ki zajema 55 vprašanj s petimi podvprašanji, dopolnili pa smo jih še s petimi vprašanji,² ki smo jih ocenili kot relevantna za to področje. Za to pomensko polje smo se odločili, ker vsebuje tudi pojme, ki so blizu vsem generacijam, če pa bi izbrali npr. pomensko polje *Vinogradništvo, Reja živali, Čebelarstvo* ipd., bi bila tovrstna raziskava nemogoča, saj se s takim

besedjem mladi skorajda ne srečujejo več (Škofic, 2006, 175). Po preučitvi vprašalnice smo ugotovili, da bo po odgovorih najlažje spraševati s pomočjo slikovnega gradiva,³ saj je tako mogoče dobiti zanesljivejše odgovore kot z opisovanjem iskanega poimenovanja. Enaka vprašanja so bila zastavljena 9 oz. 10 ljudem⁴ iz različnih starostnih skupin, starim med 6 in 81 let. Skušali smo ugotoviti, kako se odgovori na leksikalni ravnini razlikujejo, ali drži trditev, da raba knjižnega jezika izpodriva rabo narečja, kar bi pomenilo, da mlajše generacije govorijo bližje knjižnemu, starejše pa narečnemu govoru. Ko smo s pomočjo avdio tehnike posneli vse odgovore, smo jih zapisali s slovensko fonetično pisavo in analizirali vsako besedo posebej, na koncu pa je podana še skupna ugotovitev.

STAROSTNE SKUPINE IN INFORMANTI⁵

Kopriva je majhna vas, šteje okrog 168 prebivalcev, od tega 82 moških in 86 žensk (STAT, 2011). Izbira nekaterih informantov je bila enostavna, saj je predstavnikov določene starostne skupine veliko. Najtežje je bilo izbrati predstavnika v zadnji starostni skupini, ker je prebivalcev med 80. in 90. letom v Koprivi le 7, od teh pa jih je nekaj takih, ki ne bi bili primerni informanti, zato je prav pri tej starostni skupini največja nevarnost, da je zapisan idiolekt. Pri raziskavi so bili zanemarjeni sociolingvistični vidiki, kot so izobrazba, spol in poklic, saj smo na podlagi lastnega vedenja in poznavanja vaščanov skušali izbrati tipičnega predstavnika vsake generacije. Informanti⁶ so bili glede na starost razdeljeni v naslednje skupine:

1–10 let; D. G. (2001), K. G. (2004), vrtec, osnovna šola
11–20 let; M. G. (1995), osnovna šola
21–30 let; B. G. (1981), elektrotehnik
31–40 let; D. G. (1972), strojni tehnik
41–50 let; V. G. (1964), strugar
51–60 let; R. G. (1959), strojni ključavničar
61–70 let; S. P. (1946), administratorica
71–80 let; B. U. (1934), delavka
81–90 let; S. L. (1929), šofer

VPRAŠANJA IZ POMENKEGA POLJA GARDEROBA IN DODATKI⁷

642. OBLEKA (MOŠKA)
abito (maschile)

1 Vnašalni sistem ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstveno-raziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil dr. Peter Weiss.

2 Ta vprašanja so označena z Vpr. K. Š.

3 Izkušnje so pokazale, da se s slikami dobi hitrejši in točnejši odgovor, vendar se pri vprašanjih za pridevnike in glagole nanje ne moremo opirati (prim. vsakdanja obleka, zakrpati čevelj, oguljen, obrabljen, splahniti perilo itd.).

4 Za prvo starostno skupino 1–10 let sta bila izbrana 2 informanta, saj bi bilo za eno samo mlado osebo prezahtevno odgovoriti na toliko vprašanj. Žal (zaradi velikosti kraja) v raziskavo ni bilo mogoče zajeti po več govorcev za vsako starostno skupino, menimo pa, da so zajeti informanti tipični predstavniki narečnega govora svoje generacije.

5 Informanti so bili izbrani tako, da ni možen generacijski prenos družinskega idiolekt.

6 Imena in priimki informantov niso izpisani v celoti zaradi varovanja osebnih podatkov.

7 Romanske izposojenke izbranega pomenskega polja je natančneje analizirala Suzana Giljanović v svoji doktorski disertaciji: Leksikološko-etimološka razčlemba izbranih romanizmov v šavrinskih govorih, Volk (2007) pa analizira italijanske jezikovne prvine v spontanem govoru v Slovenski Istri, zato tu niso ponovno analizirane.

1. ob'leka
2. ob'leka
3. ɥəb'ljɛka
4. ub'ljɛka
5. ɣ'vənt
6. ob'ljɛka
7. ɥəb'ljɛka
8. ɣ'vənt
9. ɣ'vənt

Analiza:

Za 'moška obleka' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer slovenska beseda *obleka* (← pslovan. **ob(v)blt'i*, SES, 394) v starostnih skupinah 1–4, 6–7 ter germanska izposojenka *gvant* (← srvnem. *gewant*, '(boljša) obleka', SES, 163) v starostnih skupinah 5, 8–9. Na glasoslovni ravni lahko zasledimo, da mlajše generacije pred *o-* nimajo več proteze, za pslovan. jat pa namesto narečnega refleksa *ǰɛ* govorijo *e*.

643. BLAGO

panno

1. 'roba
2. bla'ɣu
3. bla'ɣu
4. bla'ɣu
5. š'tofa
6. 'rɥəba
7. bla'ɣu
8. 'rɥəba
9. 'rɥəba

Analiza:

Za 'blago' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer romanska izposojenka *roba* v starostnih skupinah 1, 6, 8–9, slovenska beseda *blago* (← pslovan. **bolgo*, SES, 35) v starostnih skupinah 2–4, 7 in romanska izposojenka *štofa* v starostni skupini 5.

644. VSAKDANJA OBLEKA

vestito da strapazzo

1. o'bleka za do'ma
2. ob'leka za ɥ'sak'dan
3. ɥəb'ljɛka za'doma
4. ub'ljɛka zə'doma
5. –
6. ob'ljɛka zə'doma
7. ɥəb'ljɛka zə ɥ'sək'dan
8. ɣ'vənt zə'doma
9. 'dʲɛloʏni / ɥsək'daŋi ɣ'vənt

Analiza:

Za 'vsakdanja obleka' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer slovenska beseda *obleka* z desnim prilastkom za *doma* (← pslovan. **domь*, SES, 98) v starostnih skupinah

1, 3, 4, 6 in z desnim prilastkom za *vsak dan* (← pslovan. **vьxakь* in **dьnь*, SES, 80, 732) v starostni skupini 2, 7 ter germ. izposojenka *gvant* z desnim prilastkom za *doma* v starostni skupini 8 in levim prilastkom *delovni* (← pslovan. **dělo*, SES, 84) / *vsakdanji* v starostni skupini 9.

645. PRAZNIČNA OBLEKA

vestito da festa

1. 'lepša ob'leka
2. –
3. ɥəb'ljɛka za 'vən
4. ɣvəntə'rɪja
5. 'mašni ɣ'vənt
6. ob'leka zə u 'nove
7. nə'diɛlska ɥəb'ljɛka
8. tax'mašən ɣ'vənt
9. p'ražni ɣ'vənt

Analiza:

Za 'praznična obleka' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer sloven. beseda *obleka* z levim prilastkom *lepša* (← pslovan. **lěp*, SES, 298) v starostni skupini 1, z levim prilastkom *nedeljska* (← pslovan. **ne* in **dělo*, SES, 377) v starostni skupini 7, z desnim prilastkom za *ven* (← pslovan. **vьnь*, SES, 711) v starostni skupini 3 in z desnim prilastkom za *v nove* (← pslovan. **novь*, SES, 388) v starostni skupini 6 ter germ. izposojenka *gvant* z levim prilastkom *mašni* in *tahmašen* (← slovan. **mьša*, SES 326–327) v starostnih skupinah 5 in 8, z levim prilastkom *pražnji* (← pslovan. **porzďьnь*, 'prazen' in 'dela prost', SES, 485) v starostni skupini 9 ter izpeljanka *gvanterija* v 4. starostni skupini.

646. OGULJEN, OBRABLJEN

liso

1. zble'del
2. s'tar
3. s'cufən
4. z'ɣylən
5. scəf'ran
6. pə'nucan
7. z'ɣulən
8. ɥəb'rablən
9. z'ɣylən

Analiza:

Zbrano narečno gradivo ni relevantno za leksikalno analizo, saj gre za pojem, ki ga lahko glede na dojemanje sveta vsakdo izrazi drugače. Večinoma se uporablja izraz *zguljen* (← pslovan. **guliti*, SES, 162) v starostnih skupinah 4, 7 in 9. V starostni skupini 1 se rabi izraz *zbledel* (← pslovan. **blědb*, SES, 36). V starostni skupini 3 uporabljajo germ. izposojenko *scufan* (nem. *zupfen* 'puliti', SES, 63–64). V 5. starostni skupini poznajo izraz *scefran* (← nar. *cufрати* < najverjetneje ekspresivna izpeljanka iz *cufati*, SES, 57). V 6. starostni skupini se rabi germanizem *ponu-*

can (← stvn. *nuz*, *nuzza* ‘raba, šega’, ESSJ II, 229), medtem ko se v 8. starostni skupini uporablja leksem *obrabljen* (← pslovan. **orbiti* ‘služiti’, SES, 518).

647. a) KLOBUK
cappello

1. klo'buk
2. klo'buk
3. klə'buk
4. klə'byk
5. klə'buk
6. klə'buk
7. klə'buk
8. klə'buk
9. klə'buk

Analiza:

Za ‘klobuk’ uporabljajo vsi informanti leksem *klobuk* (< slovan. **klobukъ*, SES, 239), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravnini, kjer pri mlajših generacijah ni več tako izrazite samoglasniške oslabitve.

b) SLAMNATI KLOBUK
cappello di paglia

1. s'lamnik
2. s'lamnik
3. s'lamnik
4. s'lamnik
5. s'lamnik
6. s'lamnik
7. s'lamnək
8. s'lamnik
9. s'lamnik

Analiza:

Za ‘slamnik’ uporabljajo vsi informanti leksem *slamnik* (← pslovan. **solma*, SES, 578), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravnini.

648. PLAŠČ
cappotto

1. p'lašč
2. p'lašč
3. ka'pot
4. ka'pot
5. kə'pot
6. kə'pot
7. kə'pot
8. kə'pot
9. kə'pot

Analiza:

Za ‘plašč’ se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer sloven. *plašč* (< **plast'ь* ali **plaščь*, SES, 450) v starostnih

skupinah 1–2 in romanska izposojenka *kapot* v starostnih skupinah 3–9, kjer pri mlajših generacijah ni več tako izrazite samoglasniške oslabitve.

649. KAPUCA PLAŠČA
cappuccio del mantello

1. ka'puca
2. ka'puca
3. kə'puca
4. kə'puča
5. kə'puca
6. kə'puča
7. kə'puča
8. kə'puca
9. kə'puča

Analiza:

Za ‘kapuca plašča’ uporabljajo informanti leksem *kapuca/kapuča* (< nem. *Kapuze* < it. *capuccio*, SES, 217), kjer gre morda za različni stopnji prevzemanja, in sicer iz slovenskega *kapuca* ali iz romanskega *kapuča*. Na glasoslovni ravnini pri mlajših generacijah ni več tako izrazite samoglasniške oslabitve.

650. ROBEC (ZA NOS)
fazzoletto da naso

1. 'ropčək
2. 'robəc
3. 'rɔbəc
4. 'fəču
5. fə'coɔ
6. fə'čoɔ
7. fə'čoɔ
8. fə'čoɔ
9. fə'čoɔ

Analiza:

Za ‘robec’ se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer sloven. *robec* (< pslovan. **rɔbь* ‘kar je odsekano, odrezano, kos tkanine’, SES, 541) v starostnih skupinah 1–3 in romanizem *facol* v starostnih skupinah 4–9, z glasoslovno varianto *c > č*. Na glasoslovni ravnini lahko opazimo, da prvi dve skupini ne poznata več razvoja *ɔ > ʉə*.

651. SUKNJIČ
giacca

1. ob'leka
2. ob'leka
3. 'rajkəlc
4. fə'njɛla
5. fə'njɛla
6. fə'njɛla
7. fə'njɛla
8. fə'njɛla
9. fə'njɛla

Analiza:

Za 'suknjič' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *obleka* v starostnih skupinah 1–2, *rekelc* (prevzeto in prilagojeno iz bav. nem. *Röckel*, SES, 531) v starostni skupini 3 in *fanela* (morda iz nem. *Flanell*, SES, 127) v starostnih skupinah 4–9.

652. a) OVRATNIK PRI SRAJCI
collare

1. ov'ratnik
2. ov'ratnik
3. ov'ratnik
4. k'raγəlc
5. k'raγəlc
6. k'raγəlc
7. k'raγəlc
8. k'raγəlc
9. k'raγəlc

Analiza:

Za 'ovratnik pri srajci' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer sloven. *ovratnik* (← pslovan. **vortъ*, SES, 728) v starostnih skupinah 1–3 in germ. *kragelc* (< nem. *Kragen*) v starostnih skupinah 4–9.

b) OVRATNIK NA PLAŠČU
bavero

1. ov'ratnik
2. ov'ratnik
3. ov'ratnik
4. k'raγəlc
5. k'raγəlc
6. k'raγəlc
7. k'raγəlc
8. k'raγəlc
9. k'raγəlc

Analiza:

Za 'ovratnik na plašču' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *ovratnik* v starostnih skupinah 1–3 in *kragelc* v starostnih skupinah 4–9.

653. TELOVNIK
panciotto

1. brezro'kaɥnik
2. brezro'kaɥnik
3. brəzro'kaɥnik
4. 'lajbək
5. brəzro'kaɥnik
6. 'lajbək
7. 'lajbək
8. 'lajbək
9. 'lajbək

Analiza:

Za 'telovnik' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *brezrokavnik* v starostnih skupinah 1–3, 5 ter *lajbec* v starostni skupini 8 in *lajbek* v starostnih skupinah 4, 6–7, 9, oboje prevzeto in prilagojeno iz *lajbič* < bav. nem. *Leiblein* (SES, 291).

654. ŽEPNA URA
orologio da tasca

1. 'žepna 'ura
2. 'žepna 'ura
3. 'ura
4. 'ura
5. 'žepna 'ura
6. 'žepna 'ura
7. 'ura nə 'kijətəncəx
8. 'ura nə 'kijətənci
9. 'žepna 'ura

Analiza:

Za 'žepna ura' uporabljajo vsi informanti leksem *ura* (< srvnem. *ūre*, SES, 699), ki se veže z levim prilastkom *žepna* (< hrv., srb. *džep* < turšč. *ceb*, SES, 760) v starostnih skupinah 1, 2, 5, 6, 9 in z desnim prilastkom *na ketnici* v starostnih skupinah 7–8.

655. HLAČNI RAZPOREK
apertura dei calzoni sul davanti

1. za'dərya
2. 'šušta
3. bə'teɣa / za'dərya
4. fərš'lus / bə'tjɛɣa
5. 'šušta / fərš'lus
6. bə'tjɛɣa
7. bə'tjɛɣa
8. bə'tjɛɣa
9. bə'tjɛɣa

Analiza:

Za 'hlačni razporek' se v Koprivi rabijo štiri leksemi, in sicer *zadrga* (← pslovan. **dьrgnōti* 'odtrgati', SES, 103) v starostni skupini 1, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 3, *šušta* (< furl. *suste* 'molla', Pirona, 1153, oz. trž. it., ben. it. *susta* 'vzmet' > rom. deverbativa **sūscita* k *suscitāre* 'pokonci spraviti, dvigniti; vznemiriti', ESSJ IV, 136) v starostnih skupinah 2 in 5, romanska izposojenka *botega* v starostnih skupinah 3, 6–9, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 4, in germanizem *fršlus* (< nem. *Verschluss*) v starostni skupini 4, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 5.

656. PAS
cintura

1. 'pas
2. 'pas

3. 'pas
4. 'pas
5. 'pas
6. 'pas
7. 'pas
8. 'pas
9. 'pas

Analiza:

Za 'pas' uporabljajo vsi informanti slovensko besedo slovanskega izvora *pas* (< pslovan. **pojasъ*, SES, 427).

657. NARAMNICE bretelle

1. na'ramnice
2. 'γuzni
3. na'ramənce
4. 'γuzni
5. 'γuzni
6. 'γuzni
7. 'γuzni
8. 'γuzni
9. 'γuzni

Analiza:

Za 'naramnice' se v Kopriivi rabita dva leksema, in sicer naramnice (< pslovan. **na* + **ormo*, SES, 366, 522) v starostnih skupinah 1 in 3 ter izvorno nejasni leksem *guzni* v starostnih skupinah 2, 4–9.

658. HLAČNIK tromba dei pantaloni

1. x'lačnica
2. x'lačnica
3. x'ləčnik
4. x'lačəncia
5. x'lačnica
6. x'ləčnik
7. x'lačəncia
8. x'lačəncia
9. x'lačəncia

Analiza:

Za 'hlačnik' so informanti uporabili besedotvorni različici *hlačnik* v starostnih skupinah 3 in 6 ter *hlačnica* (oboje izposojeno iz romanskih jezikov, verjetno iz vlat. *calcea*, kar ustreza klas. lat. *calceus* 'čevelj, nizek škorenj', SES, 170) v starostnih skupinah 1–2, 4–5, 7–9. Odgovori se razlikujejo na besedotvorni ravni in na glasoslovni ravni, kjer pri mlajših generacijah ni več tako izrazite samoglasniške oslabitve.

659. NOGAVICE calza

1. noga'vice
2. noγa'vice
3. noγa'vice
4. ko'cjete
5. kə'cjeta (sing.)
6. kəl'cjete
7. kə'cjete
8. ko'cjete
9. ko'cjete

Analiza:

Za 'nogavice' se v Kopriivi rabita dva leksema, in sicer *nogavice* (< pslovan. **noga*, SES, 368) v starostnih skupinah 1–3 in romanska izposojenka *kocete* v starostnih skupinah 4–9. Pri najmlajši generaciji lahko zasledimo tudi glasoslovni razvoj $\gamma > g$.

660. ČEVELJ scarpa

1. 'čevél
2. 'šulən
3. 'šulən
4. 'šulən
5. 'šulən
6. 'šulən
7. 'šulən
8. 'šulən
9. 'šulən

Analiza:

Za 'čevelj' se v Kopriivi rabita dva leksema, in sicer v prvi skupini slovenska beseda slovanskega izvora *čevelj* (< pslovan. **červъljъ*, SES, 71–72), v ostalih skupinah pa germanska izposojenka *šulen* (< srvn. *schuochlîn* 'čeveljček', dem. od *schuo(ch)* 'čevelj' ESSJ IV, 91).

661. VEZALKE laccio della scarpa

1. špa'geti
2. špa'γeti
3. špa'γeti
4. špə'γete
5. špə'γiγete
6. špə'γete
7. špə'γiγete
8. špə'γiγet (sing.)
9. špə'γiγete

Analiza:

Za 'vezalke' so vsi informanti uporabili isti leksem, romanizem *špagete*. Odgovori se razlikujejo na glasoslovni ravni, kjer pri mlajših generacijah ni več tako izrazite vokalne redukcije. Na glasoslovni ravni je pri mlajših generacijah značilen tudi prehod $e > i\epsilon > e$. Pri najmlajši generaciji lahko zasledimo tudi prehod $\gamma > g$.

a) PETA
tacco

1. 'peta
2. 'peta
3. 'peta
4. 'pəta
5. 'peta
6. 'peta
7. 'peta
8. tə'kɥən
9. tə'kɥən

Analiza:

Za 'peta' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *peta* (< pslovan. **pęta*, SES, 439) v starostnih skupinah 1–7 in romanska izpeljanka takon v starostnih skupinah 8–9.

b) PODPLAT
soprattacco

1. –
2. potp'lat
3. potp'lat
4. 'poplät
5. potp'lat
6. 'potplät
7. 'poplät
8. 'potplät
9. 'potplät

Analiza:

Za 'podplat' uporabljajo vsi informanti leksem *podplat* (< pslovan. **podъplatъ*, SES, 460), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravnini, kjer pri mlajših generacijah ni več tako izrazite samoglasniške oslabitve, v skupinah 4 in 7 pa pride tudi do asimilacije *-tp-* v *-p-*.

663. ZAKRPATI ČEVELJ

rattoppare la scarpa

1. pop'raɥt
2. pop'raɥt
3. pop'raɥt
4. pop'raɥt
5. pop'raɥt
6. pop'raɥt
7. pop'raɥt
8. pop'raɥt
9. pop'raɥt

Analiza:

Za 'zakrpati čevlj' uporabljajo vsi informanti isti pomensko splošnejši leksem *popraviti* (sestavljena iz pslovan. **pravъ*, SES, 471, 484), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravnini, kjer se v 1. starostni skupini izgovor najbolj približuje zborni izreki.

664. PLATNENI ČEVLJI

scarpe di tela

1. 'teniska (sing.)
2. 'šulen (sing.)
3. 'šulən (sing.)
4. ca'vata (sing.)
5. cə'vata (sing.)
6. cə'vata (sing.)
7. cə'vata (sing.)
8. plät'neni š'ulni
9. plät'nene ca'vate

Analiza:

Za 'platneni čevlji' se v Koprivi rabijo trije leksemi, novejša tvorjenka *teniska* (< čevlj za tenis) v starostni skupini 1, germ. izposojenka *šulen* v starostnih skupinah 2–3, 8 in rom. izposojenka *cavata* v starostnih skupinah 4–7, 9.

665. ŽENSKÉ COKLE

pianella da donna

1. 'cokía
2. 'šulən
3. 'cɥəkla
4. 'flək
5. 'šulən
6. 'cɥəkla
7. 'cɥəkəl
8. 'cɥəkəl
9. nati'kača

Analiza:

Za 'ženske cokle' se v Koprivi rabi pet leksemov, in sicer romanizma *cokla* v starostnih skupinah 1, 3, 6 oz. *cokel* v starostnih skupinah 7–8, germanizma *šulen* v starostnih skupinah 2, 5 in *flek* (< nem. *Fleck* 'madež, lisa') v starostni skupini 4 ter *natikača* v starostni skupini 9.

COKLA

zoccolo

1. 'cokía
2. 'šulən
3. 'cɥəkla
4. 'flək
5. 'šulən
6. 'cɥəkla
7. 'cɥəkəl
8. 'cɥəkəl
9. š'tɥərkəl

Analiza:

Za 'cokla' se v Koprivi rabi pet leksemov, in sicer romanizma *cokla* v starostnih skupinah 1, 3, 6 oz. *cokel* v starostnih skupinah 7–8, germanizem *šulen* v starostnih

skupinah 2, 5, *flek* v starostni skupini 4 in *štorkelj* (← nem. *storklen* ‘nezanesljivo hoditi’, SES, 647) v starostni skupini 9.

ŠKORENJ
stivale

1. š'korəń
2. š'kɔərən
3. š'kɔərən
4. š'kɔərən
5. š'kɔərən
6. š'kɔərən
7. š'kɔərən
8. š'kɔərən
9. š'kɔərən

Analiza:

Za ‘škorenj’ uporabljajo vsi informanti leksem *škorenj* (< pslovan. **skorьn'ni*, SES, 636), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravni, kjer pri najmlajši generacijski skupini ni več prisoten razvoj *o > ɔ*.

668. ZGORNJI DEL, GOLENICA PRI ŠKORNJU
tromba dello stivale

1–9 —

Analiza:

Nihče od informantov ne pozna leksema za ta pomen.

BOS
scalzo

1. 'bos
2. 'bus
3. 'bus
4. 'bus
5. 'bus
6. 'bus
7. 'bus
8. 'bus
9. 'bus

Analiza:

Za ‘bos’ uporabljajo vsi informanti leksem *bos* (< pslovan. **bosъ*, SES, 42), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravni, kjer v prvi starostni skupini ne poznajo več *ô > u*.

RUTA
fazzoletto da testa

1. 'ruta
2. 'ruta
3. 'ruta
4. 'fəču
5. fə'coɥ

6. fə'čou
7. fə'čou
8. fə'čou
9. fə'čou

Analiza:

Za ‘ruta’ se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *ruta* (< pslovan. **ruta*, SES, 549) v starostnih skupinah 1–3 ter romanska izposojenka *facol* z glasoslovno varianto *c > č* v starostnih skupinah 4–9.

KRILO
gonna

1. k'rilo
2. k'rilo
3. k'rilo
4. k'rilo
5. k'rilo
6. k'rilo
7. 'kotla
8. 'kotla
9. 'kotla

Analiza:

Za ‘krilo’ se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *krilo* (< pslovan. **kridlo* prvotno ‘(ptičje) krilo’, SES, 273–274) v starostnih skupinah 1–6 in romanska izposojenka *kotla* v starostnih skupinah 7–9.

PREDPASNIK
grembiule

1. pret'pasnik
2. pret'pasnik
3. 'firtof
4. 'firtox
5. 'firtox
6. 'firtox
7. 'fjərtof
8. 'firtof
9. 'firtox

Analiza:

Za ‘predpasnik’ se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *predpasnik* v starostnih skupinah 1–2 in germanska izposojenka *firtoh* z glasoslovno različico *firtof* (< nem. *Vortuch*) v starostnih skupinah 3–9.

ŽENSKA BLUZA
camicetta

1. b'luza
2. s'rajca
3. s'rajca
4. b'luza
5. b'luza

6. b'luza
7. 'bluza
8. b'luza
9. b'luza

Analiza:

Za 'ženska bluza' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *bluza* (< nem. *Bluse*, SES, 38) v starostnih skupinah 1, 4–9 in *srajca* (< pslovan. **sorka*, SES, 599) v starostnih skupinah 2–3.

647. ŽENSKA OBLEKA vestito da donna

1. k'rilo
2. ob'leka
3. k'rilo
4. k'rilo
5. k'rilo
6. k'rilo
7. k'rilo
8. γ'vənt
9. γ'vənt

Analiza:

Za 'ženska obleka' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *krilo* v starostnih skupinah 1, 4–7, *obleka* v starostni skupini 2 in *gvant* v starostnih skupinah 8–9.

a) PODVEZA giarrettiera

1. –
2. –
3. pod'vezica
4. –
5. pod'vezica
6. –
7. pod'vjeza
8. pod'vezica
9. –

Analiza:

Za 'podveza' uporabljajo vsi informanti, ki pojem poznajo, isti leksem *podveza* oziroma njegovo izpeljanko *podvezica* (← pslovan. **vězati*, SES, 715). Zgolj v 7. starostni skupini pa lahko opazimo še ohranjen razvoj *ę* > *je*.

PAS ZA NOGAVICE reggicalze

1. –
2. –
3. –
4. reži'kalce
5. reži'kalce
6. –

7. reži'kalce
8. reži'kalce
9. –

Analiza:

Za 'pas za nogavice' uporabljajo vsi informanti, ki pojem poznajo, romansko izposojenko *redžikalce*.

SPODNJE HLAČE mutande

1. s'podne x'lače
2. 'γate
3. 'γate
4. bən'dante
5. mən'dante
6. bən'dante / 'γate
7. mən'dante
8. s'podni x'lači, bən'dante
9. s'podni x'lači, mən'dante

Analiza:

Za 'spodnje hlače' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *spodnje hlače* v starostnih skupinah 1, 8–9, *gate* (< pslovan **gat'i* in **gaty* (mn.) 'hlače', SES, 138) v starostnih skupinah 2–3, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 6, in romanizem *bondante* z glasoslovno različico *mondante* v starostnih skupinah 4–7, kot drugi odgovor tudi v starostnih skupinah 8–9.

677. OBLOGA POD KRILOM (SPODNJE KRILO) sottogonna, sottana

1. k'rilo
2. –
3. –
4. –
5. –
6. s'podne k'rilo
7. z'dulna 'kotla
8. 'untərca
9. kombi'neža

Analiza:

Za 'obloga pod krilom (spodnje krilo)' se v Koprivi rabijo štiri leksemi, in sicer (*spodnje*) *krilo* v starostnih skupinah 1 in 6, romanska izposojenka *kotla* v starostni skupini 7, germanska izposojenka s slovensko pripono *unterca* (< *indra* (f.) 'ženska spodnjica' (gor.), tudi *indrica*; verjetno okrajšano iz pomensko enakega *interfat* (gor.), že v 18. st. *interfat* (Gutsmann); izposojeno iz neke neizpričane oblike **ünterpfeit*, ESSJ I, 211) v starostni skupini 8 ter romanizem *kombineža* v starostni skupini 9.

678. ŽENSKI TELOVNIK corpetto da donna

1. brezro'kaɲnik
2. brezro'kaɲnik
3. brəzro'kaɲnik
4. 'lajbək
5. brəzro'kaɲnik
6. 'lajbək
7. 'lajbək
8. te'loɲnik / brəzro'kaɲnik
9. 'lajbək

Analiza:

Za 'ženski telovnik' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *brezrokavnik* (← pslovan. **bez(ь) + *rōka*, SES, 46, 543) v starostnih skupinah 1–3, 5, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 8, germanska izposojenka *lajbek* (< verjetno iz nem. *Leibchen* 'životec') v starostnih skupinah 4, 6–7, 9 in *telovnik* (← pslovan. **tělo*, SES, 660) v starostni skupini 8.

679. ŽENSKI STEZNIK
busto da donna

1. –
2. –
3. kor'zet
4. s'teznik
5. s'teznik
6. s'teznik
7. s'tjeznik
8. s'təznik
9. –

Analiza:

Za 'ženski stezник' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *korzet* (< eventualno prek nem. *Korsett* < frc. *corset* 'korzet, stezник, modrc', SES, 262) v starostni skupini 3 in *stезnik* (< pslovan. **tęgnoti* 'vleči, raztegovati, napenjati', SES, 657–658) v starostnih skupinah 4–8.

KOMBINŽA
sottoveste

1. –
2. –
3. – 4. kombi'ne (m.)
5. kombi'neža
6. kombi'neža
7. kombi'ne (m.)
8. kombi'ne (m.)
9. kombi'neža

Analiza:

Za 'kombineža' uporabljajo informanti, ki izraz poznajo, romanski izposojenki *kombine* v starostnih skupinah 4, 7–8 in *kombineža* v starostnih skupinah 5–6, 9.

MODRC
reggiseno

1. 'modərc
2. 'modərc
3. 'modərc
4. 'modərc
5. 'modərc
6. 'modərc
7. reži'peto
8. 'modərc / reži'peto
9. 'modərček

Analiza:

Za 'modrc' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *modrc* (prevzeto in prilagojeno iz srvnem. *muoder*, *müeder* 'del obleke, ki pokriva prsi, telovnik, stezник', SES, 350) v starostnih skupinah 1–6, 8, *modrček* v starostni skupini 9 ter *romanizem redžipeto* v starostni skupini 7, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 8.

a) ZAPONKA
fermaglio

1. š'pangica
2. s'ponka
3. s'ponka
4. 'fibja
5. 'fibja
6. 'fibja
7. 'fibja
8. 'fibjəca
9. 'fibja

Analiza:

Za 'zaponka' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *špangica* (< nem. *Spange*, SES, 641) v starostni skupini 1, kjer lahko zasledimo tudi razvoj $\gamma > g$, *sponka* (← pslovan. **sъpona* < **sъpęti* 'skupaj speti', SES, 597) v starostnih skupinah 2–3, romanski izposojenki *fibja* v starostnih skupinah 4–7 in 9 ter *fibjica* (*fibja* + sloven. dem. pripona *-ica*) v starostni skupini 8.

ZAPONKA NA PASU
fibbia

1. –
2. –
3. 'fibja
4. 'fibja
5. 'fibja
6. 'fibja
7. 'fibja
8. 'fibja
9. 'fibja

Analiza:

Za 'zaponka na pasu' uporabljajo vsi informanti, ki izraz poznajo, isti leksem.

ŠIVANKA

ago per cucire

1. 'igla
2. 'jəɣla
3. 'jiɣla
4. 'jəɣla
5. 'jəɣla
6. 'jəɣla
7. 'jəɣla
8. 'jəɣla
9. 'jəɣla

Analiza:

Za 'igla' uporabljajo vsi informanti isti leksem *igla* (< pslovan. **ǰgbla*, SES, 181), odgovori se razlikujejo le na glasoslovni ravnini, kjer najmlajša generacija ne rabi več proteze *j-* pred *-i*, za *ɣ* pa uporablja (knjižno) varianto *g*.

684. ŠIVANKINO UHO

cruna dell'ago

1. 'uxo
2. 'uxo
3. 'uxo
4. 'uxo
5. 'uxo
6. 'uxo
7. 'uxo
8. 'uxo
9. 'uxo

Analiza:

Za 'šivankino uho' uporabljajo vsi informanti isti leksem, odgovori se ne razlikujejo niti na glasoslovni ravnini.

NAPRSTNIK

ditale

1. na'pərstnik
2. na'pərstnik
3. na'pərsnik
4. 'finɣrət
5. 'finɣrət
6. 'finɣrot
7. 'finɣrut
8. 'finɣrət
9. 'finɣrət

Analiza:

Za 'naprstnik' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *naprstnik* v starostnih skupinah 1–3 in germanizem *fin-grot* (< nem. *Fingerhut*) v starostnih skupinah 4–9.

KOS BLAGA

pezza

1. 'kos 'robe
2. bla'ɣu
3. 'kʷəs bla'ɣa
4. 'kus bla'ɣa
5. 'kʷəs bla'ɣa
6. 'kʷəs 'rʷəbe
7. 'kʷəs bla'ɣa
8. 'kʷəs 'rʷəbe
9. 'kʷəs 'rʷəbe

Analiza:

Za 'kos blaga' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer romanska izposojenka *roba* v starostnih skupinah 1, 6, 8–9 in *blago* v starostnih skupinah 2–5, 7, povsod (razen v starostni skupini 2) z desnim prilastkom *kos* 'koliko blaga' (< pslovn. **kʷsʷ*, SES 262).

687. VARNOSTNA ZAPONKA

spillo di sicurezza

1. s'ponka
2. s'ponka
3. s'ponka
4. bə'tunka
5. bə'tonka
6. bə'toɲka
7. zə'pʷəŋka
8. bə'tʷəŋka
9. bə'tʷəŋka

Analiza:

Za 'varnostna zaponka' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *sponka* (← pslovan. **sp̥ona*, SES, 597) v starostnih skupinah 1–3, *zaponka* v starostni skupini 7 in romanska izposojenka *botonka* v starostnih skupinah 4–6, 8–9.

KRTAČA

spazzola

1. glaɣ'nik
2. kər'tača
3. kər'tača
4. kər'tača
5. kər'tača
6. kər'tača
7. kər'tača
8. kər'tača
9. kər'tača

Analiza:

Za 'krtača' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *glavnik* (< pslovan. **golva*, SES, 143), kjer gre verjetno zgolj za to, da informant še ne pozna izraza, v starostni skupini 1 in *krtača* (< nem. *Kardätsche* 'glavnik za česanje volne, čohalnik za konja', SES, 280) v starostnih skupinah 2–9.

MILO
sapone

1. 'milo / 'žajfa
2. 'žajfa
3. 'žajfa
4. 'žajfa
5. 'žajfa
6. 'žajfa
7. 'žajfa
8. 'žajfa
9. 'žajfa

Analiza:

Za 'milo' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *milo* (< pslovan. **mydlo* 'sredstvo za umivanje') v starostni skupini 1 in germ. izposojenka *žajfa* (< stvn. *seif(j)a*, ESSJ IV, 440) v starostnih skupinah 2–9, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 1.

LUG
liscivia, ranno

1. –
2. –
3. 'žajfa
4. pə'pjɛu
5. 'žajfa
6. 'lux / 'žajfa
7. 'lux
8. 'lux
9. 'lux

Analiza:

Za 'lug' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *žajfa* v starostnih skupinah 3, 5, kot drugi odgovor tudi v starostni skupini 6 (gre za ljudi, ki s tovrstnim sredstvom niso prali in so za odgovor uporabili pralno sredstvo, ki ga poznajo), *pepel* (< pslovan. **pepelʹ* in **popelʹ*, SES, 436) v starostni skupini 4 (gre najverjetneje za sugeriran odgovor s strani izpraševalke) in *lug* (< stvnem. *louge*, SES, 312) v starostnih skupinah 6–9.

ŠKAF ZA PRANJE
mastello da bucato

1. –
2. –
3. 'kada
4. š'kəf
5. š'kəf
6. š'kəf
7. š'kəf
8. š'kəf
9. š'kəf

Analiza:

Za 'škaf za pranje' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *kada* (< pslovan. **kadʹb*, SES, 207) v starostni skupini 3 in *škaf* (< srvnem. *Schaff*, SES, 635) v starostnih skupinah 4–9.

692. PERILNIK, DESKA ZA ROČNO PRANJE
tavola da bucato

1. –
2. –
3. p'lox
4. p'lox
5. p'lox
6. p'lox
7. p'lox
8. p'lox zə p'rət
9. 'ɣərənca

Analiza:

Za 'perilnik, deska za ročno pranje' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *ploh* (< srvnem. *bloch, bloc* 'ploh' ali pa iz nar. sloven. prid. *plōh* 'plosk', SES, 455–456) v starostnih skupinah 3–8 in *ornica* (< *orna* 'vrč, vedro' izposojeno iz it. nar. *orna*, dem. *ornaccio* iz lat. *urna* 'vrč', ESSJ II, 254) v starostni skupini 9.

LESENA PALICA ZA MLATENJE PERILA
pezzo di legno per battere il bucato

1. –
2. –
3. –
4. –
5. –
6. –
7. –
8. lo'par
9. –

Analiza:

Gradiva za 'lesena palica za mlatenje perila' ni mogoče analizirati glede na generacijske razlike, saj smo dobili le en odgovor, tj. *lopar* (< pslovan. **loparʹ*, SES, 309).

SPLAKNITI PERILO
risciaquare il bucato

1. sp'laxənt
2. sp'laxənt
3. s'pləxənt
4. sp'laxənt
5. sp'laxənt
6. sp'laxənt
7. ɣop'laɪxənt
8. sp'laxənt ['cunjɛ]
9. sp'laxənt

Analiza:

Za 'splakniti perilo' uporabljajo vsi informanti sestavljeni iz glagola *plakniti* (< pslovan **polknŕiti*, SES, 449) s predpono *s-* v starostnih skupinah 1–6 in 8–9 ter s predpono *o-* v starostni skupini 7.

695. CUNJA ZA LUŽNI PEPEL
ceneracciolo

1. –
2. –
3. –
4. –
5. –
6. –
7. –
8. 'cunja zə 'lux
9. 'cunja

Analiza:

Za 'cunja za lužni pepel' uporabljajo vsi informanti, ki izraz poznajo, isti leksem.

PRALNICA
lavatoio

1. p'ralnica
2. –
3. –
4. p'ralnica
5. p'ralnica
6. p'ralnica
7. p'ralnica
8. –
9. p'ralnica

Analiza:

Za 'pralnica' uporabljajo vsi informanti, ki izraz poznajo, leksem *pralnica* (pslovan. **pbrati* 'tolčič', SES, 483–484).

OGRLICA (Vpr. K. Š.)
collana

1. o'gərlica
2. ve'rišca
3. ve'rišca
4. və'rišca
5. ve'rižica
6. ve'rižica
7. 'kjetənca
8. 'kjetənca
9. 'kjetənca

Analiza:

Za 'ogrlica' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *ogrlica*, zelo verjetno prevzeto iz knjižnega jezika, sicer

bi beseda imela protezo, v starostni skupini 1, *verižica* (← pslovan. **veriga*, SES, 712) v starostnih skupinah 2–6 in romanska izposojenka *ketnica* v starostnih skupinah 7–9.

698. ZAPESTNICA (Vpr. K. Š.)
bracciale

1. barčo'let
2. za'pesənca
3. braču'let
4. barču'let
5. bərčo'let
6. bərčo'let
7. bərču'let
8. bərču'let
9. bərču'let

Analiza:

Za pomen 'zapestnica' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *zapestnica* (< pslovan. **za* + **pęstb*, SES, 438, 735) v starostni skupini 2 in romanska izposojenka *barčolet* v starostnih skupinah 1, 3–9. Na glasoslovni ravni lahko opazimo, da pri mlajših generacijah ni več toliko samoglasniške oslabitve.

699. UHANI (Vpr. K. Š.)
orecchini

1. u'xani
2. u'xani
3. u'xani
4. u'xani
5. u'xani
6. rin'kini
7. mə'nine
8. ma'nine
9. ma'nine

Analiza:

Za 'uhani' se v Koprivi rabijo trije leksemi, in sicer *uhani* (← pslovan. **uho*, SES, 696) v starostnih skupinah 1–5, romanska izposojenka *rinkini* v starostni skupini 6 in *manine* morda v zvezi z *manin*, v pomenu 'okrasek za na roko, ki ga uporabljajo ženske' - torej 'zapestnica' (Boerio, 394) v starostnih skupinah 7–9.

700. DENARNICA (Vpr. K. Š.)
portafoglio

1. de'narnica
2. tək'ujin
3. tək'vin
4. tək'vin
5. tək'ujin
6. de'narnica
7. tək'vin

8. tək'vin

9. tək'vin

Analiza:

Za 'denarnica' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *denarnica* (< it. *denaro*, SES, 85) v starostnih skupinah 1, 5 in romanizem *takvin* v starostnih skupinah 2–4, 6–9.

701. ŽEP (Vpr. K. Š.)

tasca

1. 'žep

2. 'žep

3. 'žep

4. 'varžet

5. 'uäržet

6. 'uäržet

7. 'uäržet

8. 'uäržet

9. 'varžet

Analiza:

Za 'žep' se v Koprivi rabita dva leksema, in sicer *žep* (< hrv., srb. *džep* < turšč. *ceb*, SES, 760) v starostnih skupinah 1–3 in *varžet* (< srvnem. *ars-sac*, ESSJ I, 6) v starostnih skupinah 4–9.

ANALIZA

Iz odgovorov ne moremo enostavno sklepati, da knjižni jezik zamenjuje ali izpodriva narečje, saj odgovori, ki jih lahko razdelimo v pet tipov, kažejo na drugačno tendenco razvoja krajevnega govora Koprive.

Prvi tip odgovorov, ki je tudi najbolj pogost, kaže, da mlajše generacije narečnega izraza ne rabijo več. Taki so odgovori tipa *plašč* namesto nar. *kapot*, *robec* za *nos* namesto nar. *facol*, *suknjič* namesto nar. *fanela*, *ovratnik* namesto nar. *kragelc*, *nogavice* namesto nar. *kocete*, *čevelj* namesto nar. *šulen*, *peta* namesto nar. *takon*, *ruta* namesto nar. *facol*, *krilo* namesto nar. *kotla*, *predpasnik* namesto nar. *firtoh*, *naprstnik* namesto nar. *fingerot*, *varnostna zaponka* namesto nar. *botonka*, *žep* namesto nar. *varžet*, *ogrlica* namesto nar. *ketnica*, *uhani* namesto nar. *manine* ...

V **drugi tip odgovorov** so uvrščeni narečni izrazi, ki jih uporabljajo vse generacije, rabijo pa se tudi v slovenskem knjižnem jeziku; taki so odgovori tipa *klobuk*, *slamnik*, *kapuca*, *ura*, *pas*, *hlačnik*, *podplat*, *škorenj*, *igla*, *uho*.

V **tretji tip odgovorov** so uvrščeni narečni leksemi, ki jih prav tako uporabljajo vse generacije, a se v knjižnem jeziku v tem pomenu ne rabijo (čeprav so geografsko bolj ali manj razširjeni). Takih odgovorov sicer ni veliko, nekaj pa jih vseeno lahko zasledimo, npr. *špageti* za *vezalke*,

fibija za *zaponka pri pasu*, *žajfa* za *milo*.

V **četrtem tipu odgovorov** se v vmesnih starostih skupinah narečni izraz umika knjižnemu, vendar mlajše (ne pa nujno najmlajše) generacije ponovno uporabljajo starejše, narečne izraze; taki so npr. odgovori nar. *roba* za *blago*, nar. *guzni* za *naramnice*, nar. *bluza* za *srajco* (kjer starejši izraz ponovno uporabljajo najmlajše generacije) in odgovori nar. *gvant* za *obleko*, nar. *lajbek* za *telovnik*, nar. *barčolet* za *zapestnico*, nar. *takvin* za *denarnico* (kjer narečni izraz ponovno uporabljajo vmesne generacije).

Peti tip odgovorov zaradi različnih razlogov (prema lo odgovorov, ker pojem ni več znan, opisovanje, ko se informant ne spomni ustreznega izraza ali ko informanti različno dojemajo svet ...) ni relevanten za leksikalno analizo; taki so odgovori tipa *oguljen*, *obrabljen*, *zgornji del*, *golenica pri škornju*, *cunja za lužni pepel* ...

Nekaj ugotovitev o glasoslovnih⁸ značilnostih zbrane leksike:⁹

Izrazito narečne glasoslovne značilnosti koprivskega govora, ki spada v primorsko narečno skupino, natančneje v kraško narečje, so pri vokalizmu: razvoj *ě* > *je*¹⁰ (*uobl'ješka* 'obleka'); razvoj *o* > *uə* (*ruəbəc* 'robec', *škurenj* 'škorenj'); razvoj *ô* > *u* (*bus* 'bos'); pred vzglasnim *o*- se v koprivskem govoru pojavi protetični *u-* (*uobl'ješka* 'obleka', *uop'lajant* 'oplakniti'); pred vzglasnim *i-* pa se ohranja pslovan. *j-* (*jiγla*, *jəγla* 'igla'). Za konzonantizem je značilen razvoj *g* > *γ* (*γ'vənt* 'obleka', *bla'yu* 'blago'). Predvsem v prvih dveh starostnih skupinah lahko opazimo, da so se skoraj vse glasoslovne značilnosti, tipične za govor Koprive, izgubile, tako pri mlajši generaciji opazamo monoftongizacijo *je* > *e* (*obl'leka* 'obleka'), izgubo protetičnega *u-* pred zadnjimi samoglasniki (*obl'leka* 'obleka'). V najmlajši starostni skupini so opazni tudi naslednji razvoji zaradi vpliva knjižnega jezika: monoftongizacija *uə* > *o* (*kos* 'kos'); opuščanje narečnega refleksa za dolgi cirkumflektirani *o* (*bos* 'bos'); opuščanje protetičnega *j-* pred sprednjimi samoglasniki (*igla* 'igla'); opuščanje narečnega refleksa za *g* (*ogərlica* 'ogrlica', *igla* 'igla').

Iz analize je razvidno, da se spreminjanje koprivskega govora in stapljanje slednjega s knjižnim jezikom veliko bolj kaže na glasoslovni ravnini, kjer je najmlajša starostna skupina izgubila večino tipičnih koprivskih narečnih značilnosti, medtem ko na leksikalni ravnini to ni tako očitno, saj tudi v tej starostni skupini še najdemo (stare) narečne izraze.

SKLEP

Koprivski govor zaradi vpliva knjižnega jezika ne izginja, se pa, kot večina drugih slovenskih narečij, spreminja. Tudi iz raziskave lahko vidimo, da na eni strani mlajše ge-

8 Koprivski govor ne pozna intonacijskih in kvantitetnih opozicij v naglašanih zlogih.

9 Glasoslovje bo natančneje predstavljeno ob drugi priložnosti.

10 Glas e v drugem delu diftonga se različno realizira, lahko bolj e-jevsko, lahko bolj polglasniško, odvisno od informanta in glasovnega okolja.

neracije ne uporabljajo več določenih narečnih izrazov, kar je najbolj razvidno iz številčnosti prvega tipa odgovorov, kjer je jasno prikazano, da narečne izraze nadomeščajo s knjižnimi ustreznici (prim. *kapot* > *plašč*; *facol* > *robec*; *kragelc* > *ovratnik*; *takon* > *peta*; *firtoh* > *predpasnik* ...). Tudi drugi tip odgovorov je tak, da vse generacije za določen pojem rabijo leksem, ki je enak knjižnemu (prim. *klobuk*, *slamnik*, *kapuca*, *ura*, *pas* ...). Po drugi strani pa lahko opazimo, da se v odgovorih tipa 3 in 4 pojavljajo bodisi samo narečni izrazi (prim. *milo* > *žajfa*; *vezalke* > *špagete*; *zaponka* > *fibja*) ali pa mlajše generacije v svoj jezikovni kod ponovno vpeljujejo določene narečne lekseme, ki so jih starejše generacije že zamenjale s knjižnimi inačicami (prim. *gvant* > *obleka* > *gvant*; *lajbek* > *brezrokavnik* > *lajbek*; *barčolet* > *zapestnica* > *barčolet*; *takvin* > *denarnica* > *takvin*). Najbolj pa je očitna jezikovna konvergenca na glasoslovni ravnini, kjer sta najmlajši generacijski skupini, vključeni v raziskavo, izgubili večino tipičnih koprivskih narečnih značilnosti, česar pa za leksikalno ravnino ne moremo trditi.

Narečje, ki je bilo nekoč zaničevano, preganjano in so njegovi govorci veljali za neizobražene, je danes vedno bolj prisotno tudi v javnem življenju: nastaja narečna poezija, izhajajo narečne leposlovne knjige, pravljičice, ne manjka niti televizijskih in radijskih programov z narečnimi vložki. Niti novinarji, politiki in druge javne, medijske osebnosti v javnosti ne govorijo več le knjižno/zborni, ampak tudi kako različico pokrajinskega govora. Vse to

dokazuje, da narečja ne izginjajo, ampak se z novimi generacijami le spreminjajo in se prilagajajo družbenim spremembam.

KRAJŠAVE

bav.	bavarsko
ben.	beneško
dem.	deminutivno
frc.	francosko
furl.	furlansko
germ.	germansko
gor.	gorenjsko
hrv.	hrvaško
it.	italijansko
klas.	klasično
lat.	latinsko
nar.	narečno
nem.	nemško
pslovan.	praslovensko
rom.	romansko
slovan.	slovensko
sloven.	slovensko
srb.	srbsko
srvnem.	srednjevisokonemško
trž.	tržaško
turš.	turško
vlat.	vulgarnolatinsko

LEXICAL INSTANCES OF THE KOPRIVA-NA-KRASU SPEECH IN RELATION TO THE AGE PARAMETER

Klara ŠUMENJAK

University of Primorska, Science and Research Centre, Garibaldijeva 1, 6000 Koper, Slovenia
e-mail: klara.sumenjakk@zrs.upr.si

SUMMARY

The article analyzes 65 questions related to the topic *Wardrobe and Accessories* included in the questionnaire of the *Dialect Atlas of Slovene Istria and Kras*. All the questions were posed to 10 people from the same age group. There were 9 groups, with the age spanning from 6 to 81 years. Our aim was to determine whether and to what extent the answers differed at the lexical level and whether standard Slovene superseded dialect, which would mean that younger speakers increasingly used standard Slovene in daily communication, while older speakers still used dialect words. The answers were divided into 5 types. Classified under type 1, the majority of answers show that younger speakers replace dialect words with standard ones. Nevertheless, a number of answers were classified under type 4, testifying to the fact that the state of dialect is not that alarming as some researchers would like us to believe since younger generations do introduce dialect words that middle-age speakers omit into their code.

In general, the changing nature of the Kopriva speech and its merging with standard Slovene is much more obvious at the level of phonetics: the youngest age group has lost the majority of characteristics typical of Kopriva dialect, which is not that obvious at the lexical level given the fact that old dialect words are still used by youngest speakers.

The dialect material was compiled and recorded in the village of Kopriva na Krasu in August 2009 and June 2010, and was transcribed using the Slovene phonetic alphabet.

Key words: Slovene dialectology, changing of dialects, disappearance of dialects, Kopriva na Krasu, generational diversity in language

VIRI IN LITERATURA

Bezljaj, F. (1977, 1982, 1995, 2005): Etimološki slovar slovenskega jezika I–IV. Ljubljana, MK.

Boerio, G. (1867): Dizionario del dialetto veneziano, III ediz. Venezia, G. Cecchini ed.

Giljanovič, S. (2011): Leksikološko-etimološka razčlenba izbranih romanizmov v šavrinskih govorih: doktorska disertacija. Ljubljana, Filozofska fakulteta.

Gruden, Ž. (1996): Beneška Slovenija – od narečja h knjižnemu jeziku. V: Vidovič-Muha, A. (ur.): Jezik in čas. Ljubljana, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 153–156.

Kenda Jež, K. (2003): Narečje kot jezikovnozvrstna kategorija v sodobnem jezikoslovju. Obdobja, 22, 263–276.

Smole, V. (2004): Nekaj resnic in zmot o narečjih v Sloveniji danes. V: Kržišnik, E. (ur.): Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem. Ljubljana, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. Ljubljana, 321–330.

Smole, V. (2007): Industrializacija ni "stopila" narečij. Delo, 49, 262, 16.

Smole, V. (2009): Pomen in vloga (slovenskih) narečij danes. V: Smole, V. (ur.): Slovenska narečja med sistemom in rabo. Ljubljana, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 557–563.

Škofic, J. (2006): Konvergenca v gorenjskih krajevnih govorih v Lipniški dolini. Annales, Series historia et sociologia, 16, 1, 169–178.

Snoj, M. (1997): Slovenski etimološki slovar. Ljubljana, Mladinska knjiga.

STAT (2001): Statistični urad Republike Slovenije. [Http://www.stat.si/](http://www.stat.si/) (10. 11. 2010).

Volk, J. (2007): Italijanske jezikovne prvine v spontanem govoru v Slovenski Istri. Annales, Series historia et sociologia 17, 1, 153–166.

Warchala, J. (2006): Širjenje pogovornega jezika in umikanje narečja kot značilna težnja sodobne poljščine. Jezik in slovstvo, 51, 3–4, 123–139.

Ustni viri

Goranič, D. (2010): Dušan Goranič, r. 2001. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Goranič, K. (2010): Katarina Goranič, r. 2004. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Grmek, M. (2010): Monika Grmek, r. 1995. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Gulič, B. (2010): Bojan Gulič, r. 1981. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Gulič, R. (2010): Roman Gulič, r. 1959. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Gulič, V. (2010): Valter Gulič, r. 1964. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Lavrenčič, S. (2010): Stane Lavrenčič, r. 1929. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Peroci, S. (2010): Sonja Peroci, r. 1946. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Rebula, D. (2010): David Rebula, r. 1972. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Ukmar, B. (2009): Bruna Ukmar, r. 1934. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.